

ناصرالدین انصاری

آینه پژوهش ۱۸۳
سال سی و یکم، شماره سوم،
مرداد و شهریور ۱۳۹۹

درگذشتگان

۲۰۷-۳۲۳

آیت الله فیض

مرحوم آیت الله آقای حاج شیخ مهدی فیض قمی، یکی از علما و ائمه جماعات مشهور قم بود. فقید سعید در روز چهارشنبه نیمه شعبان ۱۳۴۳ق (۲۰ اسفند ۱۳۰۳ش) در قم در بیت علم و فقاہت زاده شد. پدرش فقیه نامی قم آیت الله العظمی حاج میرزا محمد فیض قمی (م ۱۳۷۰ق) بود که در دعوت مرحوم آیت الله حائری و تشکیل حوزه علمیه قم سهم به سزایی داشت و در مراسم ختم وی بود که حاج علی رزم آرا نخست وزیر وقت، ترور و کشته و مانع ملی شدن نفت از میان برداشته شد. جدش ادیب، مورخ و خطاط نامی عهد قاجار میرزا علی اکبر فیض (م ۱۳۱۲) صاحب تذکره الشعراء دارالایمان قم، تاریخ قم و تفصیل وقایع قحطی سال ۱۲۸۸ق و جد اعلایش دانشمند مطلع و مورخ ماهر حاج میرزا محمد قمی (م ۱۲۷۸) صاحب کتاب ریاض الرضایا باب رضوان در مناقب سلطان خراسان و برادرانش: مورخ مشهور قم مرحوم حجت الاسلام حاج میرزا عباس فیض (م ۱۳۹۵ق) صاحب گنجینه آثار قم و مرحوم دکتر علی رضا فیض (م ۱۴۴۰ق) صاحب کتاب مبادی فقه و اصول و فقه پویا بوده اند. وی در نوجوانی به تحصیل علوم دینی روی آورد. ادبیات را نزد شیخ ابوالقاسم نحوی و حاج شیخ علی اصغر فقیهی قزوینی، عروة الوثقی را نزد آقای حاج شیخ علی اصغر اشعری قمی، مطول را نزد حاج سید مرتضی علوی فریدنی و سطوح عالیہ را نزد حضرات آیات: شیخ عباسعلی شاهرودی، شیخ عبدالرزاق قائینی و آقای گلپایگانی آموخت. پس از آن در دروس آیات عظام: آقای بروجردی، آقای فیض، امام خمینی، گلپایگانی و شریعتمداری حاضر شد و بهره های فراوان برد. ایشان پس از وفات پدر بزرگوارش جانشین شایسته او شد و درب خانه او را باز نگهداشت و امامت جماعت مسجد امام حسن عسکری (ع) را حدود هفتاد سال ادامه داد. همچنین به تدریس، تألیف و دستگیری از مستمندان و راهنمایی حجج بیت الله الحرام در بیش از ۵۰ سفر حج و عمره و حضور در بعثه حج مراجع عظام پرداخت. او بر فتاوی مراجع اشراف داشت. از این رو همه ساله از او برای حضور در بعثه های حج دعوت می کردند. وی از آیات عظام: شیخ عبدالنبی عراقی، میرزا آقا اصطهباناتی، سید جمال الدین گلپایگانی و دیگر مراجع قم و نجف اجازه روایت و حسبیه داشت و به این جانب هم اجازه روایت داده بود. آن مرحوم دارای اخلاقی خوش، زندگی ساده و زاهدانه، خطی زیبا و رفتاری فروتنانه بود و در سیمایش خنده ای ملیح و در گفتارش مزاحی شیرین دیده می شد.

از آثار او جواهر فیض، مجموعه ای از روایات و مطالب ناب در ۳ جلد است.

آن مرحوم در ۹۵ سالگی در صبح روز پنجشنبه نیمه شعبان ۱۴۴۱ق (۲۱ فروردین ماه ۱۳۹۹) بدرود حیات گفت و پیکرش روز یکشنبه ۱۸ شعبان پس از نماز حجت الاسلام و المسلمین سید مصطفی مرتضوی شاهرودی در بقعه ۱۶ صحن حضرت معصومه (س) به خاک سپرده شد.

آیت الله زاهدی

مرحوم آیت الله حاج شیخ محمود زاهدی قمی یکی از ائمه جماعات مشهور قم بود. وی در سال ۱۳۵۴ق (۱۳۱۴ش) در قم در بیت علم و فقاہت زاده شد. پدرش مرحوم آیت الله حاج میرزا ابوالفضل زاهدی قمی (م ۱۳۹۸ق) یکی از علمای مشهور قم و از اعیان شاگردان آیت الله العظمی حائری بود. در ۱۴سالگی (۱۳۲۸ش) به تحصیل علوم دینی روی آورد و ادبیات را نزد مرحوم حاج شیخ رحمت الله فشارکی و سطوح عالیہ را نزد حضرات آیات عظام: مجاہدی تبریزی، مشکینی و سلطانی طباطبایی آموخت. پس از آن در دروس خارج آیات عظام: آقای بروجردی، امام خمینی، گلپایگانی و محقق داماد حاضر شد و بهره‌های فراوان برد. پس از حوادث خونین سال ۱۳۴۲ و دستگیری امام خمینی به نجف اشرف مهاجرت کرد و چند ماهی در دروس آیات عظام: آقای حکیم و آقای خویی شرکت کرد. پس از آن به تهران آمد و به تحصیل رشته الهیات در دانشگاه تهران و خارج فقه نزد آیات عظام: سیداحمد خوانساری و سید ابوالحسن رفیعی قزوینی پرداخت. او در این سال‌ها در تهران به تدریس و خطابه پرداخت و پس از وفات پدر بزرگوارش در فروردین ۱۳۵۷ش به قم آمد و جانشین شایسته پدرش در اقامه جماعت در زیرزمین مسجد امام حسن عسکری (ع) و بیان تفسیر قرآن، خدمات اجتماعی و رسیدگی به نیازمندان و محرومان به خصوص یتیمان و خانواده‌های آنان پرداخت و انجمن تکفل و سرپرستی یتام (اتسا) را بنیاد نهاد.

آثارش عبارتند از:

تفسیر سوره یوسف

بقعة الامکان (مجموعه‌ای از کرامات و معجزات و داستان‌های واقعی اثرگذار)

اربعین و اعجاز حدیث اتم ایمن

از غلو و غالیان چه می‌دانید؟

واکوی

و کتاب‌های غیرچاپی اش عبارتند از:

تقریرات درس فقه آیت الله بروجردی

تقریرات درس فقه آیت الله خویی

آن مرحوم در ۸۵سالگی در روز چهارشنبه ۷ خردادماه سال ۱۳۹۹ش (۴ شوال المکرم ۱۴۴۱ق) بدرود حیات گفت و پیکرش صبح روز جمعه ۹ خرداد پس از تشییع و نماز حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ علیرضا اعرافی در قبرستان شیخان در قبروالد معظمش به خاک آرمید.

آیت الله محجوب

مرحوم آیت الله حاج شیخ ابوالقاسم محجوب جهرمی یکی از علمای حوزه علمیه قم بود. وی در سال ۱۳۴۵ ق (۱۳۰۵ ش) در جهرم زاده شد. پدرش حاج محمدجعفر بسیار علاقمند به عالم علم و روحانیت و مرتبط با علمای جهرم و شیراز بود که باعث طلبه شدن چندین نفر از جمله: آیت الله حاج شیخ حسین شب زنده دار و فرزندش آیت الله حاج شیخ ابوالقاسم محجوب شد. جامع المقدمات را نزد پدرش خواند و بخشی از ادبیات و سطوح را نزد آیات: شیخ عطاءالله حقدان، سید محمد احمدی، سید حسن موسوی نائینی، شیخ علی اکبر ناصری و سید ابراهیم حق شناس آموخت. سپس همراه آیت الله شب زنده دار راهی شیراز شد و سطوح عالی را نزد حضرات آیات: شیخ ابوالحسن حدائق، شیخ محمد جواد آیت اللهی، سید محمد باقر آیت اللهی (حاج عالم) و به ویژه آیت الله سید نورالدین حسینی هاشمی فراگرفت و به دامادی آیت الله حاج عالم نیز نائل شد. سپس به قم آمد و سالیان فراوان از دروس آیات عظام: بروجردی، حاج سید احمد خوانساری، امام خمینی، گلپایگانی، علامه طباطبایی و به خصوص آقای اراکی استفاده کرد و مورد توجه مخصوص معظم له قرار گرفت. او علاوه بر تحصیل، سالیان فراوان به تدریس، تألیف، تحقیق و تبلیغ دین اشتغال داشت و در مناسبت های گوناگون به زادگاهش می رفت و با زبان و بیان خویش به تبلیغ دین، امامت جماعت، خطابه و منبر می پرداخت.

ایشان عالمی محجوب، متواضع، ساده و زاهد بود. هر روز پیش از ظهر یا پیش از غروب به حرم مطهر حضرت معصومه (س) و قبرستان نومی رفت و زیارت می کرد.

از آثار اوست:

توضیح المسائل

تقریرات درس فقه آیت الله بروجردی

تقریرات درس اصول امام خمینی

کتاب های فقهی

آن مرحوم در ۹۴ سالگی در روز پنجشنبه ۸ خردادماه سال ۱۳۹۹ ش (۵ شوال ۱۴۴۱ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش صبح روز جمعه پس از نماز آیت الله حاج شیخ مهدی شب زنده دار در حرم حضرت معصومه (س) به خاک سپرده شد.

آیت الله نوری

مرحوم آیت الله حاج سید ابوالحسن نوری مَهری امام جمعه سابق خرمشهر بود. وی در سال ۱۳۵۸ ق (۱۳۱۸ ش) در مَهر در استان فارس زاده شد و پس از تحصیلات نخستین در سال ۱۳۳۶ ش رهسپار

نجف اشرف شد. ادبیات را نزد مرحوم مدرس افغانی و سطوح عالیه را نزد آیات: شیخ مجتبی لنکرانی، شیخ صدرا بادکوبه‌ای، راستی کاشانی، شهید مدنی و سیدعباس خاتم یزدی آموخت. پس از آن در دروس آیات عظام: آقای خویی، امام خمینی و میرزا حسن بجنوردی حاضر شد و بهره‌های فراوان برد. در سال ۱۳۵۰ ش به ایران بازگشت و در خرمشهر مستقر شد و در حسینیه آیت الله سیدعباس مَهْری به خطابه و اقامه جماعت پرداخت. ایشان نقش مؤثری در هدایت دینی مردم و جوانان خرمشهر داشت و به همین دلیل از سوی ساواک ممنوع المنبر شد. او پس از پیروزی انقلاب اسلامی از سوی امام خمینی (ره) به امامت جمعه خرمشهر منصوب شد. در دوران دفاع مقدس در جبهه‌های نبرد حضور مستمر داشت و پایه‌پای رزمندگان اسلام در خط مقدم شرکت کرد و مسئولیت ستاد رزمندگان مسلمان را بر عهده داشت. در بمباران محوطه مسجد جامع خرمشهر مجروح شد و به جانبازی نائل آمد. آن مرحوم در دوران تصدی منصب امامت جمعه خدمات فراوانی مانند: کمک به تأسیس مسجد فاطمه زهرا (س)، بازسازی مسجد قدس، تأسیس یازده مدرسه، بنیاد خیریه بهبهانیان، بوستان فدک، ورزشگاه علی مرتضی (ع) و ایجاد تشکل‌های فرهنگی جوانان داشت.

آیت الله نوری مَهْری طبع شعر داشت و از حافظه‌ای قوی برخوردار و اشعار شعرای عرب را از حفظ بود و مشاعره می‌کرد. ساده‌زیست، مؤدب، متخلق، مهمان‌دوست بود.

سرانجام در ۸۰ سالگی در روز پنج‌شنبه ۲۹ اسفندماه سال ۱۳۹۸ ش (۲۴ رجب ۱۴۴۱ق) بدرود حیات گفت و پیکرش در روز جمعه اول فروردین ماه سال ۱۳۹۹ ش (۲۵ رجب) در سالروز شهادت حضرت موسی بن جعفر (ع) پس از نماز دامادش حجت‌الاسلام والمسلمین سید عبدالنبی موسوی فرامام جمعه اهواز در گلزار شهدای علی بن جعفر (ع) قم به خاک سپرده شد.

آیت الله مروی

مرحوم آیت الله حاج شیخ مرتضی مروی یکی از فضیلات حوزه علمیه قم بود. فقید سعید در سال ۱۳۱۲ ش در نیشابور زاده شد و در ۱۲ سالگی به تحصیل علوم دینی روی آورد. مقدمات را نزد آقایان: شیخ عبدالجواد غروی و شیخ عبدالصاحب مروی آموخت. در سال ۱۳۲۸ ش رهسپار مشهد مقدس شد و ادبیات را نزد مرحوم حاج شیخ محمدتقی ادیب نیشابوری فراگرفت. در سال ۱۳۳۲ ش به نجف اشرف رفت و سطوح عالیه را نزد حضرات آیات عظام: شهید مدنی، شیخ علی فلسفی، شیخ کاظم تبریزی و میرزا مسلم ملکوتی آموخت. پس از آن در دروس آیات عظام: آقای خویی، امام خمینی، سید علی سیستانی و سید عبدالاعلی سبزواری شرکت کرد و بهره‌های فراوان برد. در سال ۱۳۵۲ ش به قم آمد و به تحصیل نزد حضرات آیات: وحید خراسانی و منتظری و تدریس سطوح عالی، تفسیر قرآن و شرکت در جلسات شهید بهشتی و شهید باهنر (در تهران) پرداخت. وی پس از پیروزی

انقلاب اسلامی به دفاع از ارزش‌های انقلاب برخاست و فرزندش در جبهه‌های نبرد به شهادت رسید. ایشان سالیانی چند امام جمعه بیجار بود و منشأ آثار متعدد همچون: تأسیس مدرسه علمیه امام صادق (برادران) و فاطمة الزهراء (خواهران) و مساجد: موسی بن جعفر (ع)، حضرت ولی عصر (عج) و چند مسجد در روستاها شد. آن مرحوم در سال‌های پایانی عمر شریفش در قم بود و در مسجد نبی شیث (بلوار امین) به امام جماعت اشتغال داشت.

از آثار او نوشتجاتی در تفسیر و تقریرات دروس اساتیدش در نجف اشرف است.

سرانجام در ۸۶ سالگی در روز دوشنبه ۲۵ فروردین ماه سال ۱۳۹۹ ش (۱۹ شعبان ۱۴۴۱ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش در روز سه‌شنبه پس از نماز آیت الله حاج شیخ جواد مروی در گلزار شهدای علی بن جعفر (ع) قم به خاک سپرده شد.

حجت الاسلام چیت چیان

مرحوم حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ بیوک چیت چیان یکی از پیشگامان نشر فرهنگ و دانش تشیع بود. وی در سال ۱۳۴۲ ق (۱۳۰۲ ش) در تبریز زاده شد و پس از تحصیل علوم جدید در سال ۱۳۲۲ ش برای تحصیل علوم دینی به نجف اشرف مهاجرت کرد و به فراگیری سطوح نزد حضرات آیات: شهید مدنی و شیخ مجتبی لنگرانی پرداخت. پس از آن در درس خارج آیات عظام: آقای حکیم، آقای شاهرودی و آقای خوبی رفت و بهره‌های فراوان برد. در کنار تحصیل به کار کتاب‌فروشی نیز پرداخت. سرانجام تصمیم گرفت تا به نشر کتاب‌های علمای شیعه بپردازد و در ۱۳۳۷ انتشارات خود را تأسیس کرد. سپس به علت رواج چاپ و نشر کتاب در ایران به تهران آمد و انتشارات خود را با نام «المکتبة المرتضویة لاحیاء الآثار الجعفریة» ادامه داد و موفق شد بسیاری از کتب شیعه مانند: مبسوط شیخ طوسی، مجمع البحرین طریحی و انیس الاعلام شیخ محمد صادق فخر الاسلام را به چاپ برساند. آن مرحوم دارای فرزندان مؤمن و متدینی بود که یکی از آنان به نام شهید محسن چیت چیان در زمان اشغال خرمشهر در سال ۱۳۶۱ ش به شهادت رسید و دیگر فرزندان جناب مهندس حمید چیت چیان وزیر نیرو در دولت یازدهم و دکتر امیر مهدی چیت چیان هستند.

ایشان در ۹۶ سالگی در روز دوشنبه ۲۲ اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۹ ش (۱۸ رمضان المبارک ۱۴۴۱ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش پس از نماز حجت الاسلام و المسلمین سید مهدی هاشمی امام جماعت مسجد دباغ‌خانه در قطعه ۲۲۸ بهشت زهرا مدفون شد.

حجت الاسلام کیایی نژاد

مرحوم حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج شیخ محمد کیایی نژاد طالقانی یکی از ائمه جماعات مشهور قم بود. فقید سعید در سال ۱۳۵۰ ق (۱۳۱۰ ش) در روستای «گیلیرد» از توابع طالقان در خانه مرحوم حجت الاسلام حاج شیخ بهاء الدین کیایی نژاد، فرزند آخوند حاج شیخ علی، فرزند آخوند ملابوتراب زاده شد. در ۱۴ سالگی به تحصیل علوم دینی روی آورد و در رشت در مدرسه مهدویه سکونت گزید. سپس به قم آمد و سطوح را نزد حضرات آیات: سید موسی صدر، میرزا جواد تبریزی، میرزا علی مشکینی، نوری همدانی و سلطانی طباطبایی، دروس اخلاق را نزد آیات: حاج شیخ عباس تهرانی و حاج آقا حسین فاطمی و دروس خارج را نزد آیت الله العظمی گلپایگانی فراگرفت. پس از تأسیس مسجد عبداللہی در خیابان شاهزاده ابراهیم، نیم قرن امامت جماعت (سه وعده) آنجا بود. در مسجد به بیان تفسیر قرآن و احکام و در سفرهای حج و عمره (۳۹ سفر) به بیان مناسک حج می پرداخت. همچنین ۲۰ سال در دفتر رهبرانقلاب به پاسخگویی به مسائل شرعی اشتغال داشت. وی پیش از پیروزی انقلاب به امضای اعلامیه های روحانیت و مکاتبات متعدد با حضرت امام و پخش اعلامیه های معظم له پرداخت. پس از پیروزی انقلاب نیز در صحنه های مختلف و جبهه های نبرد حضور داشت و فرزندش حسین هم به شهادت رسید.

از آثار وی: مجموعه اشعار، کتاب محراب و منبر (خاطرات وی) به کوشش رضاعلی عزیزی است.

ایشان در ۸۹ سالگی در روز چهارشنبه ۱۸ دی ماه ۱۳۹۸ ش (۱۲ جمادی الاولی ۱۴۴۱ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش صبح روز پنجشنبه ۱۹ دی ماه پس از نماز آیت الله العظمی نوری همدانی در یکی از حجرات صحن حضرت معصومه (س) به خاک سپرده شد.

حجت الاسلام قدمی

مرحوم حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج سید حبیب الله قدمی یکی از فضلالی نامی گرگان بود. آن مرحوم در سال ۱۳۸۱ ق (۱۳۴۱ ش) در روستای آلتنگ از توابع گُردکوی گرگان زاده شد و پس از اخذ دیپلم در سال ۱۳۶۲ به تحصیل علوم دینی روی آورد. نخست به شاگرد رفت و پس از یک سال و نیم راهی مشهد مقدس شد و ادبیات را نزد حجج اسلام آقایان: حجت هاشمی و موسوی نژاد، سطوح را نزد آیات: سید حسن مرتضوی، شیخ عباس عباس نژاد و سید جواد فقیه سبزواری و خارج فقه و اصول را نزد حضرات آیات: میرزا علی فلسفی و شیخ مصطفی اشرفی فراگرفت و همزمان به حفظ قرآن و نهج البلاغه و تدریس ادبیات، سطوح، تفسیر و تألیف پرداخت. وی دو سال در جبهه های نبرد شرکت داشت و جانباز جنگ تحمیلی شد. سپس به گرگان آمد و به امامت جماعت مسجد امام رضا (ع)

و تفسیر و تدریس تجوید، سطوح عالی، خارج فقه و اصول و منبر و خطابه پرداخت. همچنین مرکز عالی تربیت مدرس قرآن را تأسیس و ده‌ها نفر از قاریان و معلمان قرآن را تربیت کرد. آن مرحوم حافظ کل قرآن و بخشی از نهج البلاغه و صحیفه سجادیه بود. در سال ۱۳۷۵ به عنوان جانباز نمونه کشوری و در سال ۱۳۸۵ به عنوان امام جماعت نمونه استان گلستان انتخاب شد. ایشان استاد فنون رزمی (کونگ فو و تکواندو) و مؤسس مؤسسه گلستان قرآن و انتشارات سلیم بود. وی در اکثر مسابقات قرآنی کشوری شرکت می‌کرد و به رتبه‌های ممتاز کشوری دست می‌یافت.

آثارش عبارتند از:

روش حفظ قرآن کریم

وحید (در وقف و ابتدا)

وقف و وصل عملی هزار آیه قرآن

عوامل و شرح عوامل گرگانی

شیطان در تسخیر جلال (رمان - داستان گروگان‌گیری)

داستان پادشاهی (رمان)

و کتاب‌های غیر چاپی اش عبارتند از:

زاد الاصول

مصباح الجهاد

کتاب الخمس

گفتگو با قرآن (تفسیر آیات منتخب)

وی در ۵۸ سالگی بر اثر بیماری کرونا در روز سه‌شنبه ۱۹ اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۹ ش (۳ رمضان ۱۴۴۱ق) درگذشت و پیکرش روز پنجشنبه ۱۱ اردیبهشت‌ماه (۵ رمضان) پس از تشییع و نماز برادر همسرش حجت‌الاسلام حسینی دیباجی در صحن امامزاده عبدالله به خاک سپرده شد.

حجت‌الاسلام روحی

مرحوم حجت‌الاسلام و المسلمین آقای حاج شیخ علی اکبر روحی گیلانی یکی از فضیلت‌های حوزه علمیه قم بود. وی در روز یکشنبه ۱۲ فروردین ۱۳۳۵ ش (۱۹ شعبان ۱۳۷۵ق) در روستای دهبُنه از توابع لاهیجان زاده شد. پدرش میرزا ابوالقاسم معلم قرآن روستا و دوستدار روحانیت بود و فرزندش را از ۱۲ سالگی روانه حوزه آستانه اشرفیه کرد که به وسیله مرحوم آیت‌الله دکتر سید عبدالله ضیایی اداره می‌شد. ایشان پس از آموختن مقدمات در سال ۱۳۵۰ ش به قم آمد و ادبیات و سطوح را نزد مرحوم آقای حاج شیخ حسن تهرانی و سطوح عالی را نزد حضرات آیات: کریمی جهرمی، غلامرضا صلواتی،

شیخ مرتضی مقتدایی و شیخ مصطفی اعتمادی آموخت. پس از آن در دروس آیات عظام: جعفر سبحانی، وحید خراسانی، فاضل لنکرانی و جوادی آملی شرکت کرد. او پیش از پیروزی انقلاب در روشنگری مردم و پس از پیروزی انقلاب در نهادهای انقلابی شرکت فعال داشت. در سال ۱۳۶۱ ش در رشت مورد سوء قصد منافقین قرار گرفت و دو نفر از همراهان وی به شهادت رسیدند و خود نیز به سختی مجروح شد و بخشی از ریه خود را از دست داد. در سال ۱۳۶۲ به دعوت آیت الله مقتدایی برای قضاوت به رشت رفت و علاوه بر قضاوت به تدریس در حوزه و دانشگاه و تربیت جوانان متدین اشتغال ورزید. پس از شش سال قضاوت به قم بازگشت و به تحصیل در محضر آیات عظام: منتظری، سبحانی، وحید خراسانی و مکارم شیرازی پرداخت. همچنین در دروس فلسفه آیت الله جوادی آملی و دروس تفسیر آیت الله مشکینی شرکت کرد و به تألیف و تحقیق و تدریس سطوح عالییه اشتغال داشت. وی یکی از خطبای مشهور لاهیجان بود و در اغلب مناسبت های تبلیغی به استان گیلان می رفت و به نشر دین می پرداخت. در کاروان های حج و عتبات به عنوان روحانی کاروان حضور داشت و زائران را با احکام آشنا می کرد. مجلسی خوش، حافظه ای قوی و اخلاقی نکو داشت.

آثارش عبارتند از:

خورشید در حجاب (زندگی حضرت ولی عصر (عج))

آیین دادرسی در اسلام

ترجمه کلیات فی علم الرجال (نوشته: آیت الله جعفر سبحانی) با همکاری مرحوم استاد مسلم قلی پور گیلانی

ترجمه دروس تمهیدیه فی القواعد الرجالیه (نوشته: آیت الله شیخ محمد باقر ایروانی)

آن مرحوم در ۶۳ سالگی بر اثر بیماری کرونا در روز دوشنبه ۴ فروردین ماه سال ۱۳۹۹ ش (۲۸ رجب ۱۴۴۱ق) بدرود حیات گفت و پیکرش پس از نماز حجت الاسلام سید سجاد موسوی در بهشت معصومه (س) قم به خاک سپرده شد.

حجت الاسلام خلیلیان

مرحوم حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد جمال خلیلیان اشکذری یکی از فضلاء حوزه علمیه قم بود. فقید سعید در روز جمعه ۶ ذی الحجه ۱۳۸۱ق (۲۱ اردیبهشت ۱۳۴۱ش) در اشکذریز زاده شد و پس از اخذ دیپلم به تحصیل علوم دینی روی آورد. ادبیات را در یزد فراگرفت و در سال ۱۳۵۸ ش به قم آمد و سطوح عالییه را نزد حضرات آیات: شیخ علی پناه اشتهاوردی، شیخ مصطفی اعتمادی و رضا استادی فراگرفت. پس از آن در دروس آیات عظام: وحید خراسانی، مظاهری، مکارم شیرازی، هاشمی شاهرودی و خاتم یزدی حاضر شد و بهره های فراوان برد. همزمان از سال ۱۳۵۹ ش دوره سطح

معارف و فلسفه مؤسسه در راه حق را نزد استاد محمد تقی مصباح و استاد غلامرضا فیاضی گذراند. سپس از آن دوره کارشناسی ارشد و اقتصاد را شروع و در سال ۱۳۸۳ از رساله دکتری خویش با عنوان شاخص های توسعه اقتصادی از دیدگاه اسلام دفاع کرد و به اخذ درجه دکتری نائل شد. پس از آن به تدریس و تحقیق در رشته اقتصاد مؤسسه امام خمینی (ره) پرداخت و با درجه دانشجویی عضو هیئت علمی مؤسسه امام خمینی شد. علاوه بر آن قائم مقام گروه اقتصاد مؤسسه امام خمینی (ره)، عضو شورای عالی تدوین برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، عضو مرکز مطالعات راهبردی اقتصاد مقاومتی، عضو شورای تحصیلات تکمیلی و تصویب طرح های پایان نامه ها و عضو شورای علمی گروه اقتصاد مؤسسه امام خمینی بود و سال ها در آنجا به تدریس دروس: انسان شناسی، اقتصاد اسلامی، تاریخ عقاید اسلامی، توسعه و پیشرفت اقتصادی، اخلاق و اقتصاد، توسعه اقتصادی و برنامه ریزی و اقتصاد توسعه اشتغال داشت.

برخی از آثارش عبارتند از:

فرهنگ اسلامی و توسعه اقتصادی

شاخص های توسعه اقتصادی از دیدگاه اسلام

اسلام و توسعه

معیارها و شاخص های تسهیل مبادلات در بازار اسلامی

معیارها و شاخص های پیشرفت انسانی از دیدگاه اسلام (با همکاری)

تأمین و تخصیص بودجه دولت اسلامی (با همکاری)

همکاری در تدوین بخش ۴ کتاب معجم موضوعی اقتصاد قرآن کریم

مجموعه مقالات (۲۲ مقاله در مجله معرفت)

آن مرحوم در ۵۷ سالگی بر اثر بیماری کرونا در روز چهارشنبه ۷ اسفندماه سال ۱۳۹۸ ش (۳ رجب الخیر ۱۴۴۱ق) بدرود حیات گفت و بیگوش در روز جمعه ۹ اسفندماه پس از نماز حجت الاسلام و المسلمین سید کاظم رجایی در قبرستان بهشت معصومه (س) قم به خاک خفت.

دکتر برادران

مرحوم آقای دکتر علی محمد برادران رفیعی یکی از خادمان پرافتخار امام رضا (ع) و رئیس کتابخانه های آستان قدس رضوی بود. وی در سال ۱۳۱۶ ش (۱۳۵۶ق) در مشهد مقدس زاده شد و همزمان با تحصیل دوره دبیرستان به تحصیل علوم دینی روی آورد و ادبیات عرب را نزد مرحوم ادیب نیشابوری آموخت. سپس به تحصیل سطوح (شرح لمعه، معالم و قوانین) نزد آیت الله حاج سید احمد مدرس یزدی و سطوح عالی نزد حضرات آیات: شیخ حسنعلی مروارید و میرزا جواد تهرانی پرداخت. همزمان

با اخذ دیپلم ادبی در کنکور دانشکده ادبیات دانشگاه مشهد شرکت کرد و در رشته ادبیات و زبان فرانسه موفق به اخذ درجه لیسانس شد. سپس به فرانسه رفت و در دانشگاه سوربن به تحصیل رشته روان‌شناسی پرداخت و در سال ۱۳۴۵ ش به اخذ دکتری نائل شد. در همان سال به مشهد بازگشت و به تدریس رشته روان‌شناسی در دانشکده ادبیات پرداخت. وی سالیان فراوان عضو هیئت علمی و معاونت آموزشی دانشگاه فردوسی مشهد و سرپرست دانشکده علوم تربیتی آن، سرپرست بنیاد مستضعفان خراسان، عضو هیئت امنا و معاونت فرهنگی و رئیس کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی بود. از خدماتش تأسیس کانون فرهنگی قلم و تألیف و ترجمه آثاری چند در زمینه روان‌شناسی است. وی از گردانندگان اصلی انقلاب در مشهد مقدس بود و در هفدهمین جشنواره بین‌المللی امام رضا (ع) در سال ۱۳۸۹ به عنوان خادم برتر فرهنگ رضوی برگزیده شد. به گفته یکی از دوستانش:

او انسانی مؤمن و دستگیر نیازمندان بود. خلق خوش او احترام دیگران را برمی‌انگیخت، وی از بزرگان عرصه فرهنگ دینی در خطه خراسان و در سال‌هایی که هنوز مؤسسات فرهنگی در مشهد اندک بود، فعالیت فرهنگی آستان قدس رضوی شکل گرفت و آن، وامدار نگاه دلسوزانه و مخلصانه او و تشکیل شعبات مختلف کتابخانه آستان قدس در شهرهای مختلف ایران یکی از کارهای او بود.

آثارش عبارتند از:

اصول روانشناسی عملی (نوشته: موریس دوپس)

روانشناسی و تعلیم و تربیت (نوشته: کارل گوستاو یونگ)

گفت‌و شنودی با یونگ (نوشته: ه، ایونز)

مجموعه مقالات (در مجله روانشناسی و مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد)

آن مرحوم پس از تحمل یک دوره بیماری در ۸۵ سالگی در روز جمعه ۲۲ شهریورماه سال ۱۳۹۸ (۱۳ محرم الحرام ۱۴۴۱ق) بدرود حیات گفت و پیکرش پس از تشییع در صحن آزادی حرم مطهر امام رضا (ع) به خاک سپرده شد.

دکتر علوی مقدم

دکتر سید محمد علوی مقدم یکی از چهره‌های مشهور علوم بلاغی و ادبیات عرب بود. وی در روز یکشنبه ۲۹ آبان‌ماه سال ۱۳۱۱ ش (۲۱ رجب‌الخییرا ۱۳۵ق) در سبزوار زاده شد و همزمان با تحصیل علوم جدید در دبیرستان به تحصیل ادبیات عرب و سطوح علوم دینی روی آورد. از جمله استادانش حضرات آقایان: شیخ محمد تقی عندلیبی، شیخ ولی‌الله اسراری، شیخ محمد حسن شریعتمداری،

میرزا اسدالله فاضلی و آیت الله سید فخرالدین افقهی بودند. وی پس از اخذ دیپلم به معلمی روی آورد و در سال ۱۳۳۶ در دانشسرای تربیت معلم تهران قبول و در سال ۱۳۳۹ فارغ التحصیل شد. در سال ۱۳۴۰ در رشته زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تهران پذیرفته و در سال ۱۳۴۹ به اخذ درجه دکترا نائل شد. ایشان در سمت دانشیاری و سپس استادی، سی و پنج سال در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه مشهد به تدریس و تألیف و تحقیق پرداخت و در سال ۱۳۸۲ ش از او به عنوان چهره ماندگار جمهوری اسلامی ایران در رشته زبان و ادبیات فارسی تجلیل شد. وی سالیانی چند در دانشگاه های: قاهره، اسلام آباد و حلب به تدریس زبان و ادبیات فارسی اشتغال داشت و در بیش از ۵۰ کنگره و همایش داخلی و خارجی شرکت کرد و به ایراد سخن و ارائه مقاله پرداخت و استاد راهنمای ده ها رساله دکتری و کارشناسی ارشد بود. در سال ۱۳۸۰ ش همایش نکوداشت وی در دانشگاه تربیت معلم سبزوار برگزار و کتاب کیمیای سخن در تجلیل از او و تقدیم به او منتشر شد.

تألیفاتش عبارتند از:

جلوه جمال: نمونه اعلاى بلاغت قرآن

در قلمرو بلاغت (۲ ج) (مجموعه مقالات استاد در نشریات تا سال ۱۳۷۲، درباره علم بلاغت و بلاغت قرآن و معرفی و نقد آثار)

تطور علوم بلاغت (مقدمه ای بر ترجمه مطول)

بررسی آیات حج در قرآن مجید

معانی و بیان (با همکاری: دکتر رضا اشرف زاده)

بیست مقاله (مقالات: تفسیری، بلاغی، ادبی و فرهنگ و اندیشه)

ترجمه معالم البیان (با همکاری دکتر رضا اشرف زاده)

ترجمه الاشباه (با همکاری آقای سید محمد روحانی)

ترجمه مطول (ملا سعد تفتازانی، بخش بیان)

ترجمه الاشباه و النظائر فی القرآن الکریم (نوشته: مقاتل بن سلیمان، با همکاری سید محمد روحانی)

ترجمه الفروق فی اللغة (نوشته: ابو هلال عسکری)

تصحیح و تعلیق: المستخلص فی ترجمان القرآن (با همکاری: دکتر رضا اشرف زاده)

ترجمه: قانون گزاری در اسلام (نوشته: آیت الله سید محمد تقی مدرسی)

برگزیده: اخلاق ناصری (خواجه نصیرالدین طوسی) (با همکاری: دکتر رضا اشرف زاده)

آن مرحوم در ۸۸ سالگی در روز پنجشنبه ۵ مهرماه سال ۱۳۹۷ ش (۱۶ محرم الحرام ۱۴۴۰ ق) بدرود حیات گشت.

شهید خرسند

مرحوم حجت الاسلام والمسلمین شهید آقای حاج شیخ محمد خرسند امام جمعه کازرون بود. وی در سال ۱۳۴۶ ش (۱۳۸۶ ق) در روستای قلعه سید کازرون زاده شد. پس از اخذ دیپلم در سال ۱۳۶۴ ش به تحصیل علوم دینی روی آورد و سطوح را نزد آیات: حاج شیخ اسدالله ایمانی و حاج شیخ بزرگ بنیادی فراگرفت و در سال ۱۳۷۹ ش به قم آمد و سطوح عالییه را نزد آیات: شیخ محیی الدین فاضل هرنندی و حاج شیخ محمد جواد فاضل آموخت. پس از آن در دروس خارج آیات عظام: مکارم شیرازی، جعفر سبحانی و نوری همدانی حاضر شد و بهره‌های فراوان برد. وی در دوران دفاع مقدس، ماه‌ها در جبهه‌های نبرد حضور یافت و سه بار مجروح و به درجه جانبازی در راه اسلام نائل شد. وی در مردادماه سال ۱۳۸۶ به امامت جمعه کازرون منصوب و در سال ۱۳۹۱ ش عضو شورای مرکزی حزب مؤتلفه اسلامی شد و در شهر کازرون منشأ خدمات دینی، علمی و اجتماعی بسیاری بود. او امام جمعه‌ای مردمی، متواضع و ساده‌زیست بود و بدون محافظ و تنها در مجامع و خیابان‌ها حضور می‌یافت تا اینکه قاتل سیاه‌دل و تبهکارش از تاریکی شب استفاده کرد و دست به خون وی آلود.

آن فقید سعید مجموعه‌ای از مقالات را در نشریات کشوری و منطقه‌ای، به خصوص در نشریه شما، ارگان حزب مؤتلفه اسلام از خود به یادگار گذاشته است.

سرانجام آن شهید گرامی در ۵۲ سالگی در سحرروز چهارشنبه ۲۳ ماه مبارک رمضان (۸ خرداد ۱۳۹۸ ش) در حالی که از مراسم احیاء شب‌های قدر به خانه‌اش بازمی‌گشت، مورد تعرض فردی سنگدل قرار گرفت و با ضربات متعدد چاقو به شهادت رسید. پیکر پاکش صبح روز شنبه ۱۱ خرداد با حضور هزاران نفر تشییع و پس از نماز امام جمعه شیراز حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ لطف‌الله دژکام در گلزار شهدای امامزاده سید محمد نوربخش کازرون به خاک سپرده شد.

مقام معظم رهبری در پی شهادت او فرمودند:

بسم الله الرحمن الرحيم

شهادت مظلومانه‌ی امام جمعه فعال و موفق کازرون، جناب حجة الاسلام آقای حاج شیخ محمد خرسند (رضوان الله علیه) را به عموم مردم مؤمن و انقلابی کازرون، به ویژه ارادتمندان و مستفیدان از آن عالم بزرگوار و بالأخص خانواده گرامی و بازماندگان ایشان تبریک و تسلیت عرض می‌کنم. ایشان در شب قدر و پس از ساعاتی توسل و تضرع به لقاء الله پیوست و این نشانه پاداش بزرگ الهی به آن روحانی با اخلاص و پرتلاش است ان شاء الله.

از خداوند متعال علو درجات و حشر با اولیائش را برای ایشان مسألت می‌کنم.

سیدعلی خامنه‌ای

۱۱ خرداد ۱۳۹۸

حجت الاسلام خلیلی

حجت الاسلام والمسلمین آقای شیخ مصطفی خلیلی یکی از فضلاء حوزه علمیه قم بود. فقید سعید در روز یکشنبه ۷ مهرماه سال ۱۳۴۲ ش (۱۰ جمادی الاول ۱۳۸۳ ق) در روستای شیرمحلّه از توابع شهرستان آمل زاده شد و پس از اخذ دیپلم وارد تربیت معلم تهران و در سال ۱۳۶۳ به تدریس مقطع راهنمایی مشغول شد، اما دل در گرو تحصیل علوم دینی داشت. از این رو در مدرسه مروی به فراگیری ادبیات و سطوح نزد آقای شهاب پرداخت. در سال ۱۳۶۶ به قم آمد و سطوح عالیّه را از حضرات آیات: پایانی، اعتمادی، اشتهاوردی و خارج فقه و اصول و تفسیر را از محضر آیت الله جوادی آملی آموخت و دقیقه ای از دروس معظم له را از دست نداد. از آنجا که مورد توجه فراوان استادش بود، بازبینی تألیفات استاد به ویژه تفسیر تسنیم به ایشان محول شد. مرحوم خلیلی موفق به کسب مدرک کارشناسی ارشد از دانشگاه باقرالعلوم و مدرک دکتری از دانشگاه ادیان شد. علاوه بر آن به تدریس در حوزه و دانشگاه و تألیف و تبلیغ دین در شهرهای مختلف اشتغال داشت. او همواره ده روز آخر ماه شعبان را روزه می گرفت و به پیشواز ماه مبارک رمضان می رفت. هر روز زیارت عاشورا (با صد لعن و سلام) و سه جزء قرآن می خواند. عصرهای دوشنبه و پنجشنبه با نماز امام زمان به ساحت مقدس آن حضرت متوسل و سحرها به حرم مطهر حضرت معصومه (س) مشرف می شد. به نوافل روزانه و شبانه مقید بود و آنها را در حال حرکت و سکون می خواند. در دوران دفاع مقدس در جبهه های نبرد حضور یافت و در فروردین ماه سال ۱۳۶۴ دچار مصدومیت شیمیایی شد و تا پایان عمر از عوارض آن رنج برد، اما هیچ گاه لب به شکوه نگشود و از عنوان جانبازی هم اعراض کرد.

آثارش عبارتند از:

عقل و وحی در اسلام

تهذیب نفس (شرحی بر محاسبه النفس سید بن طاوس)

جوانان و پرسش های اخلاقی

نقش نماز در شخصیت جوانان

شریعت و معیشت از دیدگاه امام خمینی و علامه طباطبایی

انسان شناسی عرفانی در اندیشه امام خمینی و علامه طباطبایی

اندیشه های کلامی علامه طباطبایی

معنای زندگی از منظر علامه طباطبایی

حکیم اخلاقی: سیری در زندگی آیت الله شیخ محمدتقی آملی

اخلاق سلوکی آیت الله محمدتقی آملی

اعتکاف، آداب و آثار آن

بصیرت در کتاب و سنت (چاپ نشده)

مجموعه مقالات (۳۰ مقاله)

تحقیق و تنظیم آثار آیت الله جوادی آملی (جامعه در قرآن، ادب قضا در اسلام، حق و تکلیف در اسلام، تفسیر تسنیم)

آن مرحوم در ۵۴ سالگی بر اثر بیماری در سحرگاه روز پنجشنبه ۱۴ دی ماه سال ۱۳۹۶ ش (۱۶ ربیع الثانی ۱۴۳۹ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش روز جمعه پس از تشییع و نماز حضرت آیت الله غیائی آملی در گلزار شهدای علی بن جعفر (علیهما السلام) به خاک خفت.

حجت الاسلام مبلغی فیروزکوهی

مرحوم حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ رمضان علی نجفداری یکی از فضلاء حوزه علمیه قم بود. فقید سعید در سال ۱۳۱۰ ش (۱۳۵۰ ق) در روستای نجفدر فیروزکوه زاده شد و در نوجوانی به توصیه و تشویق عموی مادرش مرحوم حجت الاسلام حاج شیخ عنایت الله مرتاضی به تحصیل علوم دینی روی آورد. ادبیات را در آمل از آیت الله حسن زاده آملی و در تهران در مدرسه حاج ابوالحسن معمارباشی از آیت الله سیدعبدالله ضیایی اراکی فراگرفت. پس از آن در سال ۱۳۳۳ ش به قم آمد و سطوح عالی را از حضرات آیات: ستوده (شرح لمعه)، مجاهدی تبریزی (رسائل)، میرزا جواد تبریزی و میرزا علی مشکینی (مکاسب)، سلطانی طباطبایی (کفایه) و محمدی گیلانی (شرح منظومه) فراگرفت. پس از آن در سال ۱۳۴۰ ش در دروس آیات عظام: امام خمینی، گلپایگانی، شیخ عباسعلی شاهرودی و بیش از همه در دروس آیت الله سید ابوالقاسم کوبی حاضر شد و بهره های فراوان برد. وی علاوه بر تحصیل به تألیف، تحقیق و تبلیغ دین اشتغال داشت و حدود ۷۰ سال برای خطابه و منبر به شهرها و روستاهای مختلف به ویژه گیلان و مازندران می رفت و مردم را با احکام و دین و قرآن آشنا می کرد. از جمله فعالیت ها و خدمات او ساخت مسجد حضرت زهرا در نجفدر، مسجدی در کبوترآباد اصفهان و حسینیه ای در حسن آباد شیراز است. شرح کارها و اقدامات او در کتابش، کشکول ناب (ص ۳۳۹-۳۵۰) آمده است.

از آثار او است:

زندگانی چهارده معصوم (ع)

بحث هایی پیرامون اصول عقاید

منابر مبلغی

کشکول ناب

سرانجام آن مرحوم در ۸۹ سالگی در روز دوشنبه ۲ تیرماه سال ۱۳۹۹ ش (۳۰ شوال المکرم ۱۴۴۱ ق) بدرود حیات گفت.

حسینی نژاد نوری (۱۳۶۲-۱۴۴۰ق)

آقای دکتر حاج سید مهدی حسینی نژاد نوری در اردیبهشت ماه سال ۱۳۲۲ ش (جمادی الاولی ۱۳۶۲ق) در روستای کلاک سفلی از توابع بخش بلده شهرستان نور در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش حجت الاسلام والمسلمین حاج سید علی اصغر حسینی نژاد مبلغ دین و معلم قرآن در زادگاهش و روستاهای مجاور و مادرش فرزند مرحوم حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد صادق نام آور از اهالی روستای دربندسراز توابع رودبار قصران بود. وی قرآن و کتاب های فارسی (گلستان و نصاب) را نزد پدرش آموخت و در نوجوانی به تهران آمد و ادبیات را نزد آیات: میرزا ابوالحسن شعرانی و حسن زاده آملی فراگرفت. در سال ۱۳۴۰ رهسپار قم شد و ادبیات را نزد استاد شیخ رحمت الله فشارکی و مطول را نزد آیات: مکارم شیرازی و صالحی مازندرانی و شرح لمعه را نزد آیات: شیخ محمد علی گرمی، ستوده و صلواتی آموخت. رسائل و قوانین را نزد آیت الله اعتمادی، مکاسب را نزد آیت الله نوری همدانی و کفایه را هم نزد آیات عظام: سلطانی طباطبایی و مکارم شیرازی آموخت. پس از آن در دروس خارج آیت الله العظمی گلپایگانی شرکت کرد و بهره فراوان برد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به اخذ درجه دکتری در رشته فقه و حقوق نائل شد. او پیش از پیروزی انقلاب به نشر و پخش اعلامیه های امام و شرکت در محافل روحانیون مبارز قم می پرداخت که منجر به بازداشت و زندگی مخفی اش شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز پست های گوناگونی همچون: تأسیس کمیته انقلاب در بخش رودبار قصران، ریاست اداره عقیدتی دانشگاه پلیس، ریاست هسته گزینش دانشجویان نیروی انتظامی، ریاست بازرسی عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی، ریاست عقیدتی سیاسی نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی، نماینده (دور دوم) مجلس شورای اسلامی از شهرستان نور و محمودآباد بر عهده گرفت و منشأ خدمات بسیاری به هم شهریانش شد. از جمله خدمات ایشان احیای مدرسه علمیه شیخ فضل الله نوری بود. وی بعد از درگذشت پدر بزرگ مادری اش مرحوم نام آور از سوی آیات عظام: آشتیانی، گلپایگانی و خوانساری در اردیبهشت ماه سال ۱۳۵۰ به امامت جماعت مسجد فاطمیه خیابان دماوند تهران منصوب شد و تا پایان عمر مبارکش در این منصب مقدس به خدمت به دین پرداخت و در این راستا کانون هیئت مذهبی نور را تأسیس کرد.

آثار (چاپی اش) عبارتند از:

جلوه ای از فروغ قرآن (نسخ در قرآن)

قضا چیست؟ قاضی کیست؟

ثبوت قصاص در اسلام

سقوط قصاص در اسلام

حقوق جاودان (سیری در رساله حقوق امام سجاد علیه السلام)

درس های توحیدی از حشره نیش دار نوش بخش (زنیور غسل)